

Atıf Bilgisi: Karasu, B. (2023). Sağır ebeveynlerin işiten çocukları ve sağır ailelerin sunumu: Coda Filmi incelemesi. *İNİF E- Dergi*, 8(1), 87-106.

SAĞIR EBEVEYNLERİN İŞİTEN ÇOCUKLARI VE SAĞIR AİLELERİN SUNUMU: CODA FİLMİ İNCELEMESİ

Bircan KARASU*

DOI: 10.47107/inifedergi.1248126

Araştırma Makalesi**

Başvuru Tarihi: 06.02.2023

Kabul Tarihi: 04.05.2023

Öz

Sağır kültür kavramı; işitme engelliler, ağır işitenler, geç sağırlar olmak üzere çeşitli dilsel ve kültürel azınlıkları ifade etmektedir. Sinemanın sessiz dönemi de dahil olmak üzere filmlerde sağır kültürün öğeleri gözlenebilmektedir. 2022'de En İyi Film ödülünü kazanan Akademi Ödüllü CODA filmi, sağır kültürün bir parçası olan ancak görünürlük sorunu yaşayan sağır ebeveynlerin, işiten çocuklarının temsiline yer vermektedir. Film adını Children of Deaf Adults'ın kısaltmasından almaktadır. CODA olarak adlandırılan bu bireylerin deneyimlerini ve işitme engelli bir ailede büyümenin zorluklarının sunulduğu dikkate değer filmler ve TV şovları mevcuttur. Ancak bu bireyleri özellikle merkeze alan ve gerçeğe yakın temsilini sunan CODA filmi araştırma adına seçilmesindeki etkindir. Bu çalışmanın amacı; sağır ebeveynlerin işiten çocuklarının karşılaştıkları sorunları CODA filmi üzerinden incelemektir. Filmde, ana akım sinemanın bugüne kadar sunduğu kalıplaşmış engelli temsiline ötesinde, sinemada yeni bir engelli sunumunun olabileceğinin de altını çizilmektedir. Engelli bireylerin sinemadaki bu yeni sunumu, toplumun engellilik algısı üzerinde değişim adına önemli bir etkiye sahip olabileceği gibi kapsayıcı bakışa da teşvik etmektedir. Film yapımcılarının klişeleri yıkmak ve olumlu bakışı geliştirmek için farklı ve özgün temsiller çerçevesinde incinebilir grupları ele alması önemlidir. Çalışmanın yöntemi eleştirel söylem analizinde Norman Fairclough'un diyalektik ilişki yaklaşımıdır. Ebeveynlik rolü kaybı- ebeveynlik sorumluluğu, iletişim eksikliği sebebiyle dil aracılığı ihtiyacı- işiten dünyayla köprü olma, farklılığın vurgulanması- işaret dili edinimi ve çift dilli gelişimi, çocuklara yönelik sosyal destek eksikliği- kabullenme ve özdeşim kurma: benlik kategorizasyonu başlıkları altında ele alınan bulgular sağır ebeveynler ve onların işiten çocukları olmak üzere iki perspektifle irdelenmiştir. Bu çalışmanın ortaya koyduğu bulgular, sinemada sağır kültürüne daha fazla yer verilmesi ve CODA'ların gerçeğe uygun temsili için daha fazla çaba sarf edilmesi gerektiğini göstermektedir. İşitme engelli bireylerin maruz kaldığı ayrımcılık ve dışlanmanın üstesinden gelmek için, kamuoyu bilinci artırılmalı ve bu bireylerin yaşamlarına daha fazla ışık tutacak farkındalık çalışmaları yapılmalıdır.

Anahtar Kelimeler: Sağırlık, Sağır Ailelerin İşiten Çocukları, Dil Aracılığı

THE PRESENTATION OF DEAF PARENTS HEARING CHILDREN AND DEAF FAMILIES: CODA MOVIE REVIEW

Abstract

The concept of deaf culture refers to various linguistic and cultural minorities, including the deaf, hard-of-hearing, and late deaf. Elements of the deaf culture can be observed in films, including the silent period of cinema. The Academy Award-winning film CODA, which won Best Picture in 2022, features the representation of hearing children of deaf parents who are part of the deaf culture but have visibility issues. The movie takes its title from the abbreviation Children of Deaf Adults. There are notable films and TV shows that explore the experiences of these individuals, called CODA, and the complexities of growing up in

* Yalova Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Sosyal Hizmet Anabilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi, 77200 Yalova, Türkiye, E-Mail: bircankarasu05@gmail.com ORCID: 0000-0003-1299-3188

** Yazar / yazarlar, makalede araştırma ve yayın etiğine uyulduğuna ve kullanılan fikir ve sanat eserleri için telif hakları düzenlemelerine riayet edildiğine yönelik beyanda bulunmuştur.

deaf families. However, the fact that these individuals were found in the CODA movie, which was released in 2022 and which was especially centered and close to reality, was a factor in its selection for the research. The aim of this study; The aim of this study is to examine the problems faced by the hearing children of deaf parents through the movie CODA. In the film, it is underlined that there may be a new presentation of the disabled in cinema, beyond the stereotypical representation of the disabled that mainstream cinema has presented. This new presentation of people with disabilities in cinema may have a significant impact on society's perception of disability as well as encourage an inclusive perspective. It is important for filmmakers to address vulnerable groups in different and authentic representations to break stereotypes and foster a positive outlook. The method used in this study is Norman Fairclough's dialectical relational approach in critical discourse analysis. Loss of parenting role- parental responsibility, need for language mediation due to lack of communication- bridging with the hearing world, emphasizing difference- sign language acquisition and bilingual development, lack of social support for children, acceptance and identification: Findings under the headings of self-categorization of deaf parents and their hearing children. The findings of this study show that more attention should be paid to deaf culture in cinema and that more effort should be made to realistically represent CODAs. To overcome the discrimination and exclusion that hearing-impaired individuals are exposed to, public awareness should be increased, and awareness studies should be carried out to shed more light on the lives of these individuals.

Keywords: *Deafness, Hearing Children of Deaf Families, Language Mediation*

Giriş

Sundance Film Festivali'yle seyirciyle buluşan *CODA* (Heder,2021) filmi, Akademi Büyük Ödülü bir diğer adıyla Oscar sahibi olarak sağır ailelerin işiten çocuklarının sinemada temsil edilmesi noktasında önemli bir ilke imza atmıştır. Temsil ettiği gruba dair daha önce filmler ve TV şovlarında örneklerine rastlansa da Oscar'larda en iyi film dalında sağır ailelerin işiten çocuklarının temsiline rastlanmamaktadır. Filmin ticari başarısını, eleştirel beğenisini vurguladığı kadar filme dâhil olan kişilerin kariyerlerini önemli ölçüde artırabilmeleri sebebiyle Oscar sahibi olunması önemlidir (Arsenault, 2005). Bu önem göz önüne alındığında temsil açısından kısıtlı bir alana sahip olan sağır ailelerinin işiten çocuklarının sorunlarını ele alan bir filmin Oscar sahibi olması görünürlük adına güçlü bir örnek teşkil etmektedir. Filmdeki oyuncuların sağır bir aileyi temsil ederken aslında o kültürde yer alan işitme engelli bireylerce canlandırılması sektörde engelli karakterin gerçek hayatta deneyim sahibi olmayan bireylerce canlandırılması algısına zıt bir görüştür ve bu noktada klasik sektör algısının dışında bir hamledir.

Sinemada uzun yıllar varlık gösteren tek tip sektörel algı, temsiliyet açısından da klasik bir çizgide şekillenmeye sebep olmaktadır. Engellilik durumu ise temsil noktasında zorlanılan ve belirli sınırlarda kendisine yer bulabilen bir olgudur. Filmlerde yer alan engelli temsiline bakıldığında pek de adil olmayan ve gerçeklikten uzak bir sunum gözlenmektedir (Jaeger ve Bowman, 2005). Daha çok acınası, istenilmeyen, tedavi edilmesi gereken şekilde tasvir edilirken (Barnes, Barton ve Oliver, 2002) çoğunlukla filmlerde kötü rollere sahip olan ya engelleri sebebiyle kötü gösterilen ya da alay edilip güldürü ögesi olarak sunulan kişiler şeklindedir (BCODP ve Barnes, 1992). Bu tür temsiller, engelli insanların gerçek hayatta karşılaştığı deneyimleri yansıtmamakla birlikte ve engellilikle ilgili toplumsal adaleti sağlama konusunda yetersiz kalmaktadır (Davis, 2010).

Son dönemde medyada engelli sunumunun olumlu anlamda değiştiğine dair örnekler mevcuttur. Kazemi vd. (2020) medyada engellilik temsillerinin son zamanlarda daha pozitif bir yöne doğru değiştiğine dair yaptıkları çalışmalarında; çeşitli filmlerde ve televizyon dizilerinde engellilik konusunun ele alınış biçimi incelemiştir. Araştırmacılar, son yıllarda engellilik temsillerinin daha olumlu ve gerçekçi bir şekilde sunulduğunu belirtmiştir. Bir diğer örnek olan ise "*Speechless*" adlı televizyon dizisinde engelli bir karakterin aile dinamikleri ve günlük zorlukları ele alınarak, engelli insanların hayatındaki gerçek deneyimlere daha uygun bir şekilde yaklaşıldığının belirtilmesidir (Johnson vd.

2020). Engellilik konusunun daha gerçekçi bir şekilde ele alınması, engelli insanların toplumsal olarak kabul görmesi ve farkındalığın artması açısından önemlidir. 2021 yılında En İyi Belgesel Film Oscarı'na aday olan *Crip Camp: A Disability Revolution* (Newnham ve LeBrecht, 2020) belgesel filmi sinemada engelli temsiliyetine dair gerçekçi bakışı sunması adına güzel bir örnektir. "Crimp Camp" isimli kampta bulunan engelli gençlerin; Engelli Amerikalılar Yasası'nın kabul edilmesine yol açan protestolarda oynadıkları kilit rolün gösterildiği belgeselde, engellilerin pasif kişiler olduklarına yönelik algının aslında ne denli gerçeklikten uzak olduğunu altı çizilmiştir.

Bununla birlikte, işitme engellilik ve sinema sanılanın aksine iki ayrı uç değildir. Kuşkusuz sessiz film dönemi, işitme güçlüğü çeken ve işitme engeli olan kişiler için altın çağ olarak kabul edilmektedir. İşiten seyirciyle işitme güçlüğü çeken seyircinin aynı şartlar altında film izlemesi dilsel bir azınlık olarak var olma hakları açısından işitme engelli bireyler için önemlidir. Tercümana ya da özel altyazıya gerek duymadan herkes gibi erişim eşitliğine sahiptirler. Bu dönemde, Charlie Chaplin'in de arkadaşı olan sağır aktör Granville Redmond'ın dahil olduğu oldukça büyük bir sağır aktör grubu Hollywood'da iş bulmuştur ve işiten karakterleri canlandırmaktadır. Ancak canlandırdıkları karakterler eğer sağır bir karakterse genellikle onları toplumdan yabancılaşmış, depresyonda veya tamamen başkalarına bağımlı bireyler şeklinde aktarmaktadırlar. Bu belli klişeler ile şekillenen sağır karakter tanımı sağır nüfusa ilişkin tekdüze düşüncelere sebep olmaktadır. Hatta sessiz film dönemi bittiğinde dahi sağır ve onların duyguları hakkında yanlış bilgi ve yanlış imajlar sektörde devam etmektedir (Marra, t.y). Hollywood'da ses teknolojisinin gelişimi ve film endüstrisinde kullanımı işitme engelli seyircinin sinema salonlarından erişim hakkını kısıtlamıştır (Schuchman, 1998, s. 231). Sağır aktörler ise film sektöründe iş bulmakta çok daha zorlanarak sektörden dışlanmışlardır. Kısa süre sonra da işiten aktörler, sağır karakterleri standart biçimlerde canlandırmıştır.

Sağırlığa dair yayınlanan film isimleri de sektörde sağırlığa dair klişeleşmiş bakışın izlerini barındırmaktadır. *Silent Victory* (Antonio, 1979)" Sessiz Zafer", *Love Is Never Silent* (Sargent, 1985)" Sevginin Sesi", *Trapped in Silence* (Tuchner, 1986)" Sessizliğe Hapsolmuş", *Bridge to Silence* (Arthur, 1989)" Sessizliğe Giden Köprü", *Hear No Evil* (Hiller, 1989)" Tehlikeli İşaret" ve *Dead Silence* (Jr., 1997) "Ölüm Sessizliği" adlı filmler sağırlık olgusu karşısında hemen ilk akla gelen işitme duyusunu koyarak bu tezatlık üzerinden güç mücadelesi kurmaktadır. Diğer bir yandan film isimlerinde "*Kapana kısılmış*", "*köprü*" ve "*kilitli*" gibi kelimeler kullanılması, sağırlığın kaçınılması veya tedavi edilmesi gereken bir durum olduğu fikrinin altını çizmektedir (Avon, 2006, s.190).

İşitme engeli temsiline sinemada baktığımızda *Flesh and Fury* (Pevney, 1952) filmi ele alınabilir. Film sağır, konuşma engelli bir dövüşçünün hayatını anlatmaktadır. Karakter dudak okuyarak iletişim kurmaktadır. Filmin sonunda ameliyat edilerek işitme duyusunu geri kazanabilmektedir. Seyirciye sağırlığın tedavi edilebilir bir şey olması gerektiğinin altı çizilmektedir. 1968 yapımı *The Heart Is a Lonely Hunter* (Miller, 1968) filmi ise Carson McCullers'in romanının aynı adlı uyarlamasıdır. Ana karakter olan ve Alan Arkin tarafından canlandırılan John Singer, bir kasabada gümüş oymacılığı yapan sağır ve dilsiz bir karakterdir. Karakter sağırlığından o kadar rahatsızdır ki, hayatına son vermeyi seçmektedir. Bu rol ile Alan Arkin'in Oscar adaylığı bulunmaktadır. Sağır yönetmen/oyuncu Peter Wolf tarafından çekilen *Deafula* (Wechsberg, 1975) ise siyah beyaz bir vampir filmidir. Dönemine dek yapılmış filmlere bakıldığında Amerikan İşaret Dili kullanılan ilk uzun metrajlı film olmasıyla önem taşımaktadır.

1987 yapımı *Children of a Lesser God* (Haines, 1986) filmi ise sektörde sağırlığın temsiline dair önem taşımaktadır. Filmde başrol oyuncusu Marlee Matlin, Sarah rolüyle

Akademi Ödülü'nü kazanmıştır. Neredeyse 60 yıl sonra ilk kez işitme engelli birisi, Hollywood'da önemli bir rolde oynamış ve bu ödülle sağır kültürünün toplum tarafından tanınmasını sağlamıştır. Ayrıca sağır aktörler, filmdeki tüm sağır karakterlere hayat vererek gerçekçi bir temsil sunmuşlardır. 2017 yılına ise *Baby Driver* (Wright, 2017) filminde başrolün işitme engelli üvey babası rolü, sağır aktör CJ Jones tarafından canlandırılmıştır. Ana karakter olan Baby (Ansel Elgort) kulak çınlaması çeken ve bu durumla sürekli müzik dinleyerek başa çıkan bir karakterdir. Kulak çınlaması olmasına rağmen bir aksiyon kahramanı olan Baby karakteri üzerinden işitme kaybı ve sağırlığın aşılması bir engel olmadığı vurgulanmıştır. 2017 tarihinde işitme engellilik üzerinden ele alınan bir diğer film ise, *Wonderstruck* (Haynes, 2017)'dir. Filmde tarihin farklı dönemlerindeki sağırılık temaları göz çarpmaktadır. Rose rolünün çocukluğunu sağır aktör Millicent Simmonds canlandırmaktadır. 2021 yılında *Sound Of Metal* (Marder, 2019) filmi göze çarpmaktadır. Riz Ahmed tarafından canlandırılan bir müzisyenin yavaş yavaş işitme duyusunda kayıp yaşaması ve sağır kültürüne adaptasyon sürecinin anlatıldığı film; işitme engelli kişilerin temsiliyeti noktasında gerçekçi bir sunum sağlamaktadır.

Her ne kadar temsiliyet noktasında çeşitli eleştirilerin odağında olsa da sağır dünyaya ait pek çok film olduğu görülmektedir. Sağır kültür içerisinde yer alan sağır ailelerin işiten çocuklarına dair filmler de yine çeşitli örneklerde görece daha az olsa da bulunabilmektedir (örneğin; *The Interpreter* (2005), *I Love You, Both* (2014), *Beyond Silence* (1996)). Ancak 2021 yılında *CODA* adıyla Sian Heder tarafından yönetilen 2014 yılında yayınlan *La Famille Belier* (Lartigau, 2014) filminin uyarlaması olan film, film sektörünün en önemli ödülü olan Oscar ödülünün sahibi olmasıyla birlikte sağır ailelerin işiten çocuklarına dair çok daha geniş ve etkili bir temsil ortaya koymaktadır.

Sinemanın temsil gücü yadsınamaz düzeyde önemlidir. Sinema, toplumdaki etkilendiği gibi toplumu etkileyen, şekillendiren ve de yön verebilme gücüne sahip olan bir yapıdır. Bu durum farklı grupların temsiliyi önemli kılar. Yakın çevresinde işitme engelli bir birey olmayan kişi sinemada bu grup hakkında bilgi sahibi olabilir ve yine sağır bir ailede işiten bir kişinin varlığını bilmeyen izleyici bu kişilerin nasıl bir durumda olduğuna dair bakışı sinema yoluyla gözlemleyebilir. Sinemada önemli sayılabilecek Oscar ödülünü de 2022 yılında *CODA* (Heder, 2021) filminin alması bu noktada toplumsal farkındalığın vurgulanması adına da önemlidir. Sinemanın temsil gücü göz önüne alındığında *CODA* (Heder,2021) filmin başrolde sağır bir ailenin olması ile anaakım için özgün bir karşılık bulmaktadır. Bu temsili olabildiğince mizah unsuru olarak kullanmadan ve melodram ile perçinlemeden gerçekçi bir temsille yapmış olması da sağır topluluğunun ve sağır ebeveyn(ler)i olan bireylerin temsili için oldukça önemlidir. İşte bu nokta araştırmanın önemini oluşturmaktadır. Genel olarak engelli bireylerin sinemadaki temsiline bakıldığında sorunlarının dram malzemesi yapıldığı ancak bu sorunların çözümü noktasında aktif şekilde rol alamadıklarını izlediğimiz örneklerin mevcuttur. Engelli bireylerin toplumsal hayatta yaşadıkları zorlukları ve bu toplumsal çevrede yaşadıkları hak kayıplarını balıkçı bir sağır aile üzerinden sunmak engelliğin temsiliinde bu zamana dek kabul gören pasif algının kırıldığına işaret olarak ele alınabilmektedir. Araştırmanın amacı; sağır ebeveynleri ile işiten dünya arasında köprü konumunda olan işiten bireylerin karşılaştıkları sorunları *CODA* (Heder,2021) filmi üzerinden incelemektir. Anaakım sinemanın bu zamana kadar sunduğu kalıplaşmış engelli temsiliinin ötesinde sinemada yeni bir engelli sunumunu gözler önüne sermektir.

Araştırma; filmde işitme engelli bir ailenin sunumu nasıldır ve bu gerçeğe ne şekilde uyumludur? Sağır ebeveynlere sahip işiten çocukların filmde temsili nasıldır? Sağır ebeveynlere sahip olunması halinde ailede değişen ebeveyn rolleri filmde ne şekilde sunulmaktadır? soruları etrafında şekillenmiştir. Araştırmanın yöntemi eleştirel söylem

analizinde Norman Fairclough'un diyalektik ilişkisel yaklaşımıdır. Filmde ana konunun üzerinden gerek örtülü gerek ise açıkça engellik ve sağır kültürü üzerinden verilen mesajların da çözümlemeye yer alması adına bu yöntem seçilmiştir. Bulgular, sağır aileler ve CODA'lar olmak üzere iki kategori üzerinden karşılaştırmalı şekilde sunulmuştur. *Ebeveynlik rolü kaybı- ebeveynlik sorumluluğu, iletişim eksikliği sebebiyle dil aracılığı ihtiyacı- işiten dünyayla köprü olma, farklılığın vurgulanması- işaret dili edinimi ve çift dilli gelişimi, çocuklara yönelik sosyal destek eksikliği- kabullenme ve özdeşim kurma: benlik kategorizasyonu* başlıkları altında ele alınmıştır. Araştırmanın sınırlılığı; daha önce sağır ailelerin işiten çocukları üzerine yerli ve yabancı akademik araştırmalar söz konusu olsa da (Erdoğan vd.2018; Seven ve Göl Güven 2016; Alsancak 2018; Preston 1994; Harvey 2003; Malik ve Jabeen, 2016) bir film üzerinden temsil noktası irdelenmemiştir. Araştırmanın sonucunda sinemada engellilik alanında işitme engelli kültürü üzerinden ve bu kültürün bir parçası olan sağır ebeveynlerin işiten çocukları gerçeğe yakın temsillerin olabileceğine dair algının güçlenebileceği varsayılmaktadır. İşitme engellilik olarak kabul ettiğimiz engel durumunu film boyunca karakterler kendilerini “*deaf*” yani sağır olarak aktarmaktadır. Bu sebeple araştırmada işitme engelli kavramı yerine sağır kavramı kullanılmıştır.

1. Sağır Kimliği ve Kültürü

Kültürel kimliğin gelişmesinde dil önemli bir rol oynamaktadır (Clark,2003). Kimlik ise bilişsel ve sosyal bir yapı olup bu yapı, kişisel gelişim için kritik nokta olan işlevsellik sağlamasıyla da psikolojik bir yöndür. Kimlik; kişinin biyolojik, psikolojik, sosyal, dini-manevi yönlerini içerdiği gibi aynı zamanda geçmiş deneyimlerinden, şimdiki yaşadıkları ve gelecekte bizim için neyin mümkün olduğuna dair hayallerini de içermektedir (Tatum, 1997). Kapsadığı grubu hem etkileyip şekillendiren hem de aitlik hissi uyandıran bir durumdur. Sağırlık sadece işitmenin olmaması değildir. Sağırlık kimlikle ve bir gruba ait olmakla ilgilidir (Lucas ve Valli, 1990).

Sağır topluluğunun üyeleri, kendilerini ortak bir ana dile (işaret dili), işiten dünyadan ayrı bir tarihe ve kültüre sahip dilsel bir azınlığın parçası olarak görmektedirler (Padden ve Humphries, 1988). Sağır topluluğu, kendilerini işitmenin odyolojik durum olarak yetersizliği üzerinden tanımlamamaktadır. Sağır topluluğunun kendilerine ait kültürel yapıları olması sebebiyle işitme engeli, işitme gücü, sağırlık gibi bu kültüre ait kavramların açıklanması önemlidir. Sağırlık terminolojik olarak bu kavramların hepsini karşılayarak kullanılmaktadır fakat bu durum yanlıştır. Sağır bireyler genellikle engelli olarak görülmektedir. Pek çok sağır insan, sağırlığı bir engel olarak görmez, ancak işiten toplumda sağırlık genellikle bir engel olarak algılanmaktadır (Rosen, 2003). Tıbbi bakış açısına sahip görüş; bireyin işitme kaybı yaşaması durumunu işitme engeli olarak tanımlamaktadır. İşitme engelini eğitim yoluyla ve elektronik cihazlar ile tedavi edilebilir, düzeltilebilir şeklinde bir kabul mevcuttur (Lane 2007, s.277). Sağırlığın engellilik olarak temellenmesi öncelikle tıp mesleği nezdinde sonrasında ise özel eğitim ve sosyal refah düzeyinde kendine yer bulmaktadır. Konulan her tanı özellikle eğitim çağına yeni başlamış sağır çocukta 'çoklu engelli' olarak etiketlenmektedir ve sonrasında bu etikete göre sosyal çevresinden ve yaşlılarından daha farklı bir şekilde örneğin, daha az potansiyel gerektiren bir akademik programa yerleştirildiklerinde yapabilirliklerinin daha altında bir öğrenimin içerisine dahil olmalarına sebep olmaktadır. İşte bu nedenle onlara sunulan etiket kendi kendini doğrulamaktadır. Sonunda, sorunlu kişiler endüstrisi kendi görüşleri doğrultusunda sağır insan temsillerini ortaya koymaktadır (Lane, 2010, s.177). Preston (1994), sağırlık için dışarıdan gözleyenler için son derece yıkıcı bir sakatlık hali olsa da içinde bulunanlar tarafından rastlantısal bir özellik ve kendilerine özel kültürel bir norm olarak görüldüğünü aktarmaktadır (Preston, 1994, s.1462).

Başka bir ifadeyle sağırılığı sadece işitme engeli ile açıklanmayacak kendine has bir kimlik ve kültüre sahip bir olgu olarak ele almak daha doğru olacaktır (Senghas ve Monaghan, 2002). Sağır bireyler sağır toplumunun bir parçasıdır ve her biri kimlikleriyle bu sağır kültürünü de oluşturmaktadır. Sağır topluluğunun üyesi olunabilecek dört yaşam alanı vardır. Bunlar; odyolojik durum, sağır topluluğunun amaçlarına ideolojik destek, sosyal topluluk içinde bulunmak ve topluluğun işaret dilinde akıcı bir iletişim seviyesine sahip olmak olarak sıralanabilmektedir (Napier, 2002, s.142). Tüm bu noktalardan bakıldığında sağır ebeveynlerin işiten çocukları da sağır topluluğunun bir parçasını oluşturabilmektedir (Singleton ve Tittle 2000, s.222).

1.1. CODA Kimliği

“CODA” bir ya da her iki ebeveyni de sağır olan ancak herhangi bir işitme engeli olmayan bireyleri ifade etmektedir (Bull, 1998; Bishop ve Hicks, 2005). CODA’lardan içinde buldukları durumun açıklaması istenildiğinde hem sağır topluluğu içinde bulunan hem de işiten dünyada yer alarak bu iki kesim arasında köprü görevi gördüklerini ifade edebilmektedirler. Bu iki kültürlü ve iki dilli durum her ne kadar gerçek olsa da her iki kesime de tam olarak ait olunamama hissi CODA’ların kimliği üzerinden belirli durumları gündeme getirmektedir. CODA’ların sağır kültür içerisinde yer almalarıyla birlikte işlevsel olarak işiten olmaları onların yaşamlarındaki belirsizliğe sebep olmaktadır (Clark, 2003). Sağır kültürü hakkında bilgi sahibi olsalar da odyolojik ve fiziksel olarak yeterlilik sahibi olmaları deneyim noktasında ortaklık yaşamlarına engel olmaktadır. Sağır kültürü açısından ele alındığında işitme güçlüğü çekmemeleri hali onların yeterince sağır bireyin yaşadığı sorunları deneyemediklerine yorularak bu kültür içerisinde sadece misafir sıfatında yer almalarını düşündüren seviyededir (Higgins, 1980). Öte yandan işitme topluluğu sağıruları yabancı olarak görüyorsa, CODA’ların kendilerine empoze edilen marjinallik duygularını içselleştirmeleri daha olasıdır (Bishop ve Hicks, 2005). Bireyler, ebeveynlerinin maruz kaldıkları olumsuz deneyimleri kendileri de yaşayabilmekte, işiten topluluk tarafından ayrımcılık ve damgalanmaya maruz kalabilmektedirler (Davis, 2000, s.130).

1.2. CODA ve Aile

Aile birimi her ne kadar farklı tiplere sahip olsa da içerisinde belirli bir hiyerarşik düzene sahiptir. Herhangi bir aile üyesinin sağır olması durumunda aile bu duruma uyum sağlayıp buna göre bir adaptasyon sürecine girmektedir. Ancak bu üyenin ebeveynlerden biri ya da her ikisi olması halinde aile içerisinde gücü tanımlayan hiyerarşi daha karmaşık bir hal almaktadır. (Buck,1982). Sağır ebeveynlerin işiten çocuklarının yaklaşık %5’i iki sağır ebeveyne %10’u ise bir sağır bir işiten ebeveyne sahiptir (Quigley ve Paul, 1990). Sağır kişiler %90 oranında sağır kişiler ile hayatlarını birleştirmektedir. Herhangi bir aile üyesinin sağırılığı ailedeki diğer üyelerin de arasındaki ilişkileri etkilemektedir (Frank,1979). Geriye kalan %10’luk kısım işiten bireylerle evli olsalar dahi aile içerisinde iletişim kurulan dil işaret dilidir. Bu aile içerisinde doğan çocuk herhangi bir işitme sorunu olmasa dahi sağır bir ortamda büyüyecektir. CODA’ların kültürel olarak kendilerini tanımlamaları da bu sebeple daha çetrefilli ve karışıktır. CODA’lar dilsel ve kültürel olarak bir azınlık konumundadır ve çok daha görünmez bir yapıdadırlar (Ladd, 2003). Kimlik herkes için önem arz etmektedir ve kimliğin oluşmasında aile de önemli role sahiptir. CODA’ların ise dahil olduğu kültür arasında ikilem mevcuttur. Sağır ailede doğan işiten çocuklar sağır topluluğunun bir parçası olarak büyümektedir. Ancak CODA’lar aileleri içinde Sağır yöntemlerine göre kültürel kazanım sağlasalar dahi işitme yetenekleri, Sağır kültürünün gerçek mirasçıları olup olmadıkları konusunda belirsizlik yaratmaktadır (Bishop ve Hicks, 2005).

İşiten çocuğun sağır ebeveynlerinin ihtiyaçları adına toplumsal hayatta köprü kurması ile birlikte işitsel alım gerektiren durumlarda işiten çocuklarının yaş ve mevcut konumlarından daha fazla sorumluluk üstlenebilmektedir. Kimi bu bağlantı kurma işinde çocuğa tam uyum sağlarken kimi ailede bu daha az uyum sağlama ile kendini gösterebilmektedir. Bu noktada güç dengesini sağlamak çok daha zor olabilmektedir. Karar verme sorumluluğu işiten çocuk üzerinden sağlanabilir. Bu durum da hem sağırlığa dair toplumsal bakışı hem de kendi çocuklarının ebeveynlerine ve ebeveynliğe dair algılarını olumsuz şekilde etkileyebilmektedir (Arlow, 1979). Ailelerin kendi içlerindeki güç yapısı, roller ve ilişki biçimleri farklılık gösterebilmektedir. Sağır aileler içerisinde sorunlu şekilde oluşturulmuş hiyerarşik düzen aile patolojisinde engel teşkil etmektedir. Ailenin bu noktada iyileştirilmesi gerekmektedir (Glickman, 1996)

2. Araştırmanın Yöntemi

Araştırmanın yöntemi eleştirel söylem analizinde Norman Fairclough'un diyalektik ilişkişel yaklaşımıdır. Bu yöntemin seçilmesinde pek çok etken vardır. Bunlardan ilki, sinemanın temsil ettiği metnin yanı sıra alt mesajlar da barındırıyor oluşudur. Geniş perspektifle ele alındığında filmler; oluşturulduğu ortamdan oluşturan kişilere dek ideolojik ve söylemsel pek çok temelle şekillenmektedir. Eleştirel söylem analizi, anlatı içerisindeki derinlikleri ortaya çıkarma ve sistemsal bir veri sağlaması ile sinemanın ürünü filmler üzerinden de kapsamlı bir değerlendirme sunabilmektedir (Uçar, 2021). Filmde temsil, dil bileşenlerinin ötesinde tam ve aktif şekilde yansıtılabilmektedir. Örneğin, belirli konuların veya grupların sözlü metinlerde açık ve net bir şekilde sunulmadığı veya gözden kaçtığı unsurlar filmde belirli türden karakterler, eylemler veya konularla tasvir edilebilir. Bu tasvir; nitelikler, jestler, sosyal ve etnik konular açısından görsel olarak sunulabildiği gibi dil ve söylemde de kendini belli edebilir. Film üzerinden bu sunum özellikle Ruby'nin sınıf arkadaşlarının ve komşularının tepkilerinde, bakışlarında ve davranışlarında takındıkları dışlayıcı tavrda gözlemlenebilmektedir.

Fairclough'un dilin sosyal ve tarihsel bağlamının göz ardı edilmemesi gerektiğini savunması ise yöntemin seçimindeki bir diğer etkidir. Konunun engellilik alanıyla ilişkisi olması ve engellilik temsiline sinemada durumu göz önüne alındığında *CODA* (Heder,2021) filminde de söylem olarak sağır ailelere dair tutum ve davranış bu sosyal ve tarihsel bağlamı ortaya koymaktadır.

2.1. Film Bilgileri ve Konusu

"*CODA*", 2014 yapımı Fransız filmi "*La Famille Bélier*"den uyarlanmıştır, ismini ise *Child Of Deaf Parents*'ın kısaltmasıdır. Sağır bir ailenin işiten tek üyesi olan Ruby Rossi (Emilia Jones)'nin büyüme hikayesi olan film, aynı zamanda sağır bir ailenin hayatına dair gerçekçi bir sunum örneğidir. Ailede işiten tek kişi Ruby olduğu için ailenin sosyal hayatta yer almasında aracı görevi üstlenmiştir. Üniversite kazanıp ailesinin yanından ayrılmak istediğinde ise bu durum büyük bir soruna dönüşmektedir. Film, sağır bir ailenin sesi çok güzel olan ve müzik okumak isteyen kızı çerçevesinde klasik dram filmlerindeki pek çok klişeyi de barındırmaktadır. Bu klişenin yanında sağır bir ailenin temsilinde çevresindeki hayatı yaşanmış ayrıntılarla tasvir etme biçimi, işçi sınıfına dair vurgusu, ailenin sevinçlerini ve endişelerini, kişisel ya da içinde buldukları engel durumundan uzak mizah unsuru yapmaması da özgün sayılabilecek bakışı açısından önem taşımaktadır.

Ailenin diğer üyeleri; Troy Kotsur (Frank Rossi), Daniel Durant (Leo Rossi) ve Marlee Matlin (Jackie Rossi) tarafından canlandırılmaktadır. Sian Heder tarafından yönetilen film, En İyi Film Oscar'ı ve En İyi Uyarılama Senaryo Oscar'ına sahiptir.

2.2. Filmin Analizi

Araştırmada verilere; 1s. 51 dk süren *CODA* (Heder,2021) filmi üzerinden filmin konusu, diyalogların akışı, karakter analizleri ele alınarak ulaşılmıştır. Fairclough (1993: 135) söylem analizinde; özelden genele bir bakış sunmaktadır. Söylemi; olaylar ve metinler ile sosyal ve kültürel yapılar, ilişkiler ve süreçler arasındaki nedensellik ilişkisinin sistematik sunumu olarak tanımlanmaktadır. Böylece söylemin nasıl doğduğunu ve ideolojik olarak nasıl şekillendiğini, söylem ile toplum arasındaki bu ilişkilerin opaklığının nasıl güç ve hegemonyayı güvence altına alan bir faktör olduğunu keşfetmektedir. Film boyunca ana çerçevede ortaya çıkan mesaj engellilik iken sağır kültür, sağır aileler ve sağır ebeveyn sahibi işiten çocuklar gibi konular üzerinden bu mesaj devam etmektedir. Aileyi çevreleyen toplumsal bakış, işitme engelliğine dair ayrımcı ve önyargılı şekilde sunulmaktadır. Örneğin Ruby'nin müzik öğretmeni ailenin işitme engeli olması nedeniyle onun müzikal yeteneklerinden şüphe duymaktadır. Bu durum genel olarak engelli bireylere dair bakışın altını çizmektedir. Aileye bakış açısı Ruby'nin sevgi dolu ve destekleyici yaklaşımı üzerinden olumlu bir şekilde sunulurken, toplumda işitme engelliliğe dair var olan önyargılar ve ayrımcılık gibi olumsuzluklar da yine filmde kendisine yer bulmaktadır.

Elde edilen verilerde öne çıkan; olay örgüsünde yaşananların sağır ebeveynler ve işiten çocukları açısından vurgulanan noktalar ile paralel olmasıdır. Filmde, Ruby'nin hem işiten hem de sağır ebeveynleri ile olan ilişkisi ve bu ilişkinin getirdiği zorluklar ele alınmaktadır. Ruby'nin aileyle birlikte çalıştığı balıkçılık işi, sağır ebeveynlerin işitme dünyasında yaşadıkları zorluklara örnektir. İşitme engelli bireylerin iş dünyasında işitme dünyasına uyum sağlamakta zorlandığı ve ayrımcılıkla karşılaşabileceği vurgulanmaktadır. Bununla birlikte, Ruby'nin işiten bir çocuk olarak, sağır ebeveynleri ile iletişim kurmakta zorlandığı ve bu durumun zaman zaman çatışmalara neden olduğu aktarılmaktadır. Aslında oluşan her sorunun hem sağır aile açısından hem de bu ailelerin işiten çocukları açısından farklı sonuçları olduğu gözlemlenebilmektedir. Buna istinaden de temalar sağır aileler ve işiten çocuklar olarak ayrıştırılıp kategorileştirilmiştir. Temalar oluşturulduktan sonra araştırmanın analiz sürecinde Fairclough'ın eleştirel söylem analizinde sunduğu üç bileşenden yola çıkarak; *tanımlama*, *yorumlama* ve *açıklama* şeklinde üç basamak izlenmiştir (Fairclough,1995).

Birinci aşamada söylemin genel anlamına odaklanılmaktadır. Fairclough Modeli'nin ilk analitik dikkati "metin"dir. Fairclough'a (1995) göre, metin analizi dilbilimsel analizi içermektedir. Dilbilgisinin tüm açıklamaları metne dayanmaktadır. "Metin" terimi, bağlam içinde anlam oluşturma sürecidir (Halliday ve Hassan, 1976). Araştırmada metin filmin senaryosunu oluşturmaktadır. Filmde ebeveynlik temsili, işaret dili sunumu, engelliliğe dair toplumsal bakış karakterlerin diyalogları üzerinden söylemleri tematik olarak sınıflandırıp incelenmiştir.

İkinci aşamada metnin oluşma sürecine dair etkenler gözlenmektedir. Burada bir önceki aşamada elde edilen verilerin asıl kastettiği nokta gerek örtük gerek de açık mesajlara dair yorumlamaları içermektedir. Film üzerinde analiz edilmiş olan diyaloglardan kullanılan kelimelerin arka planda ifade ettiği mesajlar incelenmeye çalışılmaktadır. Örneğin aile için kullanılan sağır kavramı onların kültürlerine bir atıf olmaktan öte eksiklik, kısıtlılık manasında aktarılmaktadır.

Üçüncü aşamada söylem ile sosyal ve kültürel gerçeklikler arasındaki ilişki incelenmeye çalışılmıştır. Söylem bağlı olduğu çerçevenin etkisiyle şekillenmektedir. Bireysel deneyimin yanında içinde bulunulan bağlamın etkisi de bu yorumun parçasıdır. Filmde sınıf arkadaşlarının Ruby'nin yanından geçerken rahatsız edici davranışlarda bulunması, sınıf ortamında yakın arkadaşı dışında iletişim halinde olduğu bir arkadaşının

olmaması sağır bir aileye sahip olduğu için dışlanması, ebeveynlerinin iş yerlerinde işiten kişiler ile etkileşim halinde olmayıp arkadaş olarak adlandırdıkları kişilerin sadece sağır topluluğunda olan insanlar olması ise sağır kişilerin toplumsal hayatta sadece kendileri gibi kişilerle etkileşim halinde olup bir kültür kurduklarına yorumlanmaktadır. Burada örtük şekilde toplumun engellilik ve sağırılık üzerindeki düşüncelerinin temsili yapılmaktadır.

3. Bulgular

Tablo 1. Bulguların Sağır Aileler ve CODA'lar Üzerinden Başlıklandırılması

Sağır Aileler	CODA'lar
Ebeveynlik Rolü Kaybı	Ebeveynlik Sorumluluğu
İletişim Eksikliği Sebebiyle Dil Aracılığı	İşiten Dünyayla Köprü Olma
Farklılığın Vurgulanması	İşaret Dili Edinimi ve Çift Dilli Gelişimi
Çocuklara Yönelik Sosyal Destek Eksikliği	Kabullenme ve Özdeşim Kurma: Benlik Kategorizasyonu

3.1. Ebeveynlik Rolü Kaybı- Ebeveynlik Sorumluluğu

Ailelerin içerisinde var olan rol paylaşımı sağır ebeveynlere sahip işiten çocukların olduğu ailelere farklılık göstermektedir. Gelişimsel olarak hazır olmasalar dahi duygusal olarak yetişkin rolü üstlenip aile içerisinde ebeveynleşme yaşamaları söz konusudur (Lawson, 2008). Bu durum sağır ebeveynlerde *ebeveynlik rolü kaybı*dır. Filmde bu tema altında ele alınan olay Anne Jackie'nin Ruby ile sağır aile içerisinde duyan bir çocuk üzerine konuştukları bölümdür. Ruby, doğduğunda hastanede yapılan işitme testi sonucunun içten içe sağır çıkması için dua ettiğini belirten Jackie yeterli olamayacağı hissi yaşamıştır. Hem aralarında bir bağ olamayacağından korkmuş hem de yeterince destek olamayacağı için kötü bir anne olmaktan korktuğunu dile getirmiştir.

Görsel 1. Anne Jackie Ruby ile Sağır Olmasını İstemesi Hakkında Konuşuyor

Bu durumun işiten çocuklar için karşılığı ise *ebeveynlik sorumluluğu*dur. Sağır ailelerin işiten çocukları; aile iletişimini yönetme sorumluluğunu üstlenirken yaşlarının ötesinde bir sorumlulukla uygunsuz bağlamlara maruz kalabilmektedir. Bu durumda karşılık veremeyecekleri ortamlarda yer alabilir veya müzakere edemeyecekleri baskı ve yüklerle karşılaşabilmektedirler. Çoğu durumda çocuklar bu etkileşimlere duygusal olarak dahil olabilmektedir (Preston, 1994; Singleton ve Tittle, 2000). CODA'lar, işiten toplulukla etkileşim kurarken ebeveynlerini gözlemler; çoğunlukla ebeveynlerinin yaşadıkları ayrımcılığa ve ekonomik zorluklarına tanık olurlar ve bu durum onların yaşitlarına göre daha olgun olmalarına sebep olmaktadır (Bishop ve Hicks, 2005). Filmde Ruby ilk kez üniversite gitme isteğini ailesi ile paylaştığında annesi onun adına endişelenmiştir. Tek başına hayatına devam edip edemeyeceği noktasında gerildiğini dile getirdiğinde Baba Frank onun hiçbir zaman çocuk konumunda olmadığını dile getirmiştir.

Görsel 2. Baba Frank, Anne Jackie ile Ruby Hakkında Konuşuyor

Bu temaya anlam kazandırabilecek bir diğer film kesiti ise CODA'ların edindikleri bu sorumluluk sürecinde dışlanma, damgalama ve alaya alınma durumunda ailelerini savunma rolünü üstlenmeleridir. Morales (2008), çocukların çeviri yaparken ebeveynlerini olumsuz yorumlardan veya utandırmaktan korumaya çalıştıklarını aktarmıştır. Filmde yemekhanede ailesi ile dalga geçilen Ruby arkadaşı Miles ile yüzleştiğinde bu duruma vurgu yapmaktadır.

Görsel 3. Ruby, Miles'e Ailesi Hakkında Aktarımda Bulunuyor

CODA'ların ailelerini destekleme rolü hem doğrudan hem de dolaylı yollarla gerçekleşebilmektedir. Ailelerinin iletişim ihtiyaçlarını karşılamak, aile içi sorunları çözmek, aile üyelerinin duygusal ihtiyaçlarını karşılamak ve ailelerinin diğer ihtiyaçlarını yerine getirmek için çaba göstermeleri doğrudan bu role örnektir. Dolaylı olarak ise, ailelerinin koruyucusu veya savunucusu olarak konumlanmaktadır. Bu noktada ailelerinin yaşadığı zorlukları dış dünyaya açıklamak, sosyal dışlanmayı veya damgalamayı önlemek/ azaltmak, ailelerinin haklarını savunmak konularda yardımcı olabilmektedirler (Pizer ve Walters, 2012).

3.2. İletişim Eksikliği Sebebiyle Dil Aracılığı İhtiyacı- İşiten Dünyayla Köprü Olma

Ailenin toplumsal hayata katılımında iletişim sıkıntısı yaşaması bu edinimin sağlanması adına aracı ihtiyacını doğurmaktadır. Dil aracılığı ihtiyacı; doktorun söylediklerini yorumlamak, kira sözleşmesini yorumlamak, restoranda gidildiğinde siparişi aktarma gibi pek çok günlük iletişim ihtiyaçlarını kapsamaktadır (Filer ve Filer, 2000). *İletişim eksikliği sebebiyle dil edinimi ihtiyacı* olarak adlandırılan bu temanın filmde karşılığı Ruby ve ailesinin doktor randevusu sahnesidir. Anne ve babasının cinsel hayatlarında yaşadıkları bir sorun sebebiyle Ruby' de doktorla görüşmeye katılmaktadır. Ebeveynlerinin yaşadığı özel anları ve sorunları aktarmak zorunda kalmıştır.

Görsel 4. Ruby ve Ailesinin Doktor Randevusu

CODA'lar açısından ise bu aracılık rolü köprü kurmaya benzemektedir. Küçük yaştan itibaren dil aracılığı rolü üstlenen işiten çocuklar; sağır aile üyelerinin, komşularını, öğretmenleri ve diğer yetişkinler ile arasındaki iletişim bağı haline gelmektedir. Dil aracılığı sağır topluluk ve işiten dünya arasında kritik bir bağlantı konumunda olup bilgi kaynağı olma ve aile sözcüsü olma rollerini de üstlenmektedir (Moroe ve De Andrade, 2018). Dil aracılığı rolünün aslında CODA'ların kişisel gelişiminde olumlu sonuçlar doğurduğuna dair görüşler de mevcuttur (Weisskirch 2007; McQuillan ve Tse, 1995). Bu çocuklarda güven, bağımsızlık, olgunluk gibi nitelikler gelişmektedir. Yetişkin dünyasına daha erken atılacakları için olası potansiyellerini görme ve fırsatları yakalama noktasında yaşitlarından daha büyük bir artıya sahip olabilmektedirler. *İşiten dünya ile köprü kurma* olarak adlandırılan bu temada; Miles, Ruby'ye küçükken ailesiyle sipariş verirken bir restoranda denk gelişini aktarmaktadır.

Görsel 5. Ruby ve Miles; Ruby'nin Çocukken Ailesi Adına Verdiği Sipariş Üzerine Konuşuyor

CODA'ların ailelerini destekleme rolü, sosyal destek kavramı ile açıklanabilmektedir. Sosyal destek, bir bireyin stresli veya zorlu bir durumla başa çıkmasına yardımcı olan fiziksel, duygusal veya bilgi verici yardımları ifade etmektedir (Cohen ve Wills, 1985). CODA'ların ailelerini destekleme rolü, bu tanıma uygun bir şekilde, ailelerinin ihtiyaçlarını karşılamak ve stresle başa çıkmalarına yardımcı olmak için çaba gösterdikleri bir süreçtir. CODA'lar, ailelerinin stresle başa çıkmasına yardımcı olmak, ailelerinin ihtiyaçlarını karşılamak ve ailelerinin haklarını savunmak için çaba göstermektedir.

3.3. Farklılığın Vurgulanması- İşaret Dili Edinimi ve Çift Dilli Gelişimi

Farklılığın vurgulanması teması filmde pek çok farklı şekilde gözlenebilmektedir. Öncelikle bu farklılık sağır birey(ler)in iş hayatında yaşadıkları sorunlardır. Baba Frank ve

Abi Leo iş arkadaşlarıyla etkileşime girememekte, girse dahi dikkat çekemeyeceklerini bildiklerini belirtmektedir. Bu vurgu dışlama şeklinde kendini göstermektedir. Bu farklılık sadece aileye özgü değildir. Aynı zamanda Ruby de arkadaşları açısından da “farklı” olarak adlandırılmakta ve dışlanma sürecine dahil edilmektedir.

Görsel 6. Baba Frank, Abi Leo’ya Yeni İş Kurmama Sebebini Açıklıyor

Ve yine bu farklılık vurgusu aile içerisinde Ruby’e karşı da olmaktadır. Bu noktada aile sağır kültürü içerisinde duyan çocuğu dahil edemezken, işiten çocuk olan Ruby de sağır kültür içerisinde dışlanmış hissetmektedir. Sağır ebeveynlerin işiten çocukları, işitme engelliler dünyasında çelişkili, dışlanmış, yalnız veya farklı oldukları duygusunu hissetmektedir (Bull,1998).

Görsel 7. Ruby, Annesi Jackie’ye Aile İçerisinde Farklı Hissettiğini Aktarıyor

CODA’lar iki kültür içerisinde büyümektedir. Bu noktada öncelikle ailenin iletişim dili olan işaret dili kazanılır sonrasında işiten dünyada toplumsal iletişimi sağlayan dilin edinimi gerçekleşmektedir. Böyle bireylerde çift modlu iki dil kazanılmaktadır. Çocuklar bu çift dil edinimi içerisinde belli problemler yaşamaktadır. Belirli bir yaş seviyesine kadar işaret dili ile iletişim kuran çocuklar özellikle eğitim çağına gelip işiten dünyayla etkileşim kazandıklarında sesli iletişim becerisi edinmeye başlarlar. Ancak dil ediniminin ilk başladığı kurum olan ailede bunu deneyimleyemeyen CODA’lar yaşlılarından daha geride bir sürece başlamaktadır.

Görsel 8. Ruby, Müzik Öğretmenine Okula Başladığında Konuşmasında Sıkıntılar Olduğunu Aktarıyor

CODA'lar konuşma dili ediniminde belirli sorunlar yaşayabilmektedir. Bu filmde Ruby'nin okula ilk başladığında konuşmasının iyi olmadığını öğretmenine aktarmasından anlaşılabilir. Zaten filmin pek çok yerinde sağır gibi ses çıkarmak, sağır gibi öğrenmek kalıplarının geçmesi bu kültür içinde işten çocukların dil gelişiminde ne denli zorlandıklarını ve bu durumun toplumsal olarak dışlanmaya sebep olabileceğini de göstermektedir.

3.4. Çocuklara Yönelik Sosyal Destek Eksikliği-Kabullenme ve Özdeşim Kurma: Benlik Kategorizasyonu

Sağır ebeveynler işiten hayata çocuklarını yetiştirme süreçlerinde çoğunlukla zorlanmaktadır. Çocukların çift dilli gelişimi çocuk yaştan itibaren ebeveyn sorumluluklarını üstlendiği öte yandan ebeveynlerin de sorumluluklarını tam olarak yerine getiremediklerine dair psikolojik olarak kaygı duydukları bir süreç geçirmektedir. Ailede doğal olan roller ise kademeli olarak tersine dönmektedir. Bunun sonucunda çocuklar işiten dünyada ebeveynlerinin yüzü konumuna gelir ve potansiyel olarak sosyal kaynaklarda da problem yaratabilmektedir. Bu problemler bakım hizmetleri üzerinden kendilerinde eksiklik gözlenmesi ki özellikle bu durumun CODA'ların eğitim hayatına başladıklarında daha net gözlenebilmektedir. Filmde Ruby'nin üniversiteye gitmek istemesi ailesinin artık balık mezadında çalışmayı bırakıp bağımsız olarak balık satacakları bir kooperatif kurmalarıyla aynı zamana denk gelmektedir. Bu iş hem ailenin işiten dünyayla iletişim kurması adına önem taşımakta hem de ekonomik olarak kendilerini daha güvende hissedecekleri şekilde olmaktadır. Bu noktada işiten dünya ile dil aracısı olarak kabul ettikleri Ruby'nin üniversiteye girme fikri aileyi derinden sarsmaktadır. Filmde kendi hayatını kurmak adına ilk kez bağımsız şekilde karar vermeye çalışan Ruby'nin iş kurma aşamasında olan ailesinden destek görmemesi açıkça aktarılmaktadır.

Görsel 9. Ruby Ailesine Üniversiteye Gitmek İstedğini Aktardığında Kurulan Yeni İş Sebebiyle Ailesinin Ona İhtiyaçları Olduğu Söyleniyor

Kabullenme özdeşim kurma ve benlik kategorizasyonu, filmde; Ruby, ailesi ve toplumsal yapı olmak üzere birkaç farklı açıdan kendini göstermektedir. Filmi diğer temsillerden ayıran da aslında bu aşamadır. Filmde aile, özellikle anne Jackie, Ruby'nin şarkı söylemesini pek olumlu karşılamamaktadır. Bunu bir ergenlik belirtisi, kendisine zıt gitme olarak görmektedir. Ruby'nin ilk gösterisinde ise aile gösteriyi tam olarak anlamlandırmakta zorlanmakta ve günlük rutin konuşmalına devam ederek gösteriyle pek ilgilenmemektedir. Ruby üniversite için seçmelere katıldığında ise seslendirdiği şarkıyı işaret diliyle aktarmaktadır ve burada hem aile hem de Ruby konfor alanları olan dil ile iletişim kurmaktadır. Aile öncelikle Ruby'yi kabul eder, o artık bir yetişkindir ve kendi hayatına devam edecektir.

Görsel 10. Ruby Üniversite Seçmelerinde Ailesine İşaret Diliyle Söylediği Şarkıyı Aktarıyor

Diğer bir kabul Ruby açısından gerçekleşmektedir. CODA'lar çoğunlukla çift kültürlü olma hallerinden memnundur. Genellikle sağır toplumun kültürel normlarını benimsemektedirler ancak yeni tanıştıkları kişilere sağır bir ebeveyn sahibi olduklarını dile getirmekte kaçınılmazdır (Knight, 2018). Ruby'de ilk başta kendisini tanıtırken sağır bir ailesi olduğunu aktarmaktan çekinmektedir. Ancak üniversite seçmelerinde ailesinin desteğini alması onunda bu süreçte kendisini tanıması adına bir adımdır.

Görsel 11. Ailenin Toplumsal Hayata Dahil Olması

İşin kurulmasıyla birlikte ailenin önceden çalışmakta günlük çekeceklerini düşündüğü iş arkadaşlarıyla eşgüdümlü olarak çalıştıkları, iletişim kurdukları filmin son sahnelerinde gözlenebilmektedir. Filmde görüldüğü üzere hangi tür engele sahip olunursa olunsun bireylerin toplumsal hayata dahil olması benlik saygılarının artmasına ysebep olmaktadır ve bu durum en çok üretime eşit katılım hakkı sağlanmasıyla kazanılmaktadır. Aslında bir yerde kamusal alandan dışlanan aile üyeleri iş konusunda göstermiş oldukları direniş sonucu toplumsal hayatta dahil olmaktadır (Akbulut ve Aşkan, 2022, s.232).

Sonuç ve Öneriler

Bu çalışmada, 2022 yılı En İyi Film Akademi Ödüllü *CODA* filmi üzerinden sağır ailelerin işiten çocuklarının sorunlarının temsili incelenmiştir. Film, sağır ebeveynleri olan işiten çocuk Ruby'nin hikayesine odaklanmaktadır. Basit bir büyüme serüveninin ötesinde *CODA* filmi, işiten bir çocuğun sağır ebeveynleriyle olan ilişkisi, işitme dünyası, işaret dilinin farklılıklarının ele alındığı sosyal ve kültürel bir hikâye sunmaktadır. Film, sağır ebeveynlerin işitme dünyasına uyum sağlama zorlukları ve işitme engelli bireylerin toplumda karşılaştığı zorluklara da dikkat çekmektedir. Yaşanan bu zorluklar hem sağır aileler hem de onların işiten çocukları açısından farklı şekilde karşılık bulmaktadır. Ruby, ailesinin balıkçılık işini sürdürmek için çaba gösterirken, aynı zamanda müzik kariyeri için mücadele etmektedir. Ancak, ailesi onun müzik yeteneğini anlamakta ve desteklemekte zorlanmaktadır. Diğer bir açıdan Ruby işitme engelli bir ailede büyüdüğü için işiten dünyadan farklı bir dünyada yaşamaktadır. Bu farklılık filmde Ruby'nin yaşadığı zorluklar üzerinden aktarılmaktadır ve işitme engelli bireylerin yaşamlarını, deneyimlerini anlamamıza da olanak sağlamaktadır. Film, işitme engelli topluluğun farklılıklarının vurgulanması konusunda önemli bir mesaj vermektedir. Ruby'nin işiten dünyadan yaşamış olduğu dışlanmışlık hissi, müzik sayesinde son bulmaktadır. Film boyunca kendine güveni artmakta ve kendisini işiten dünya ile özdeşleştirmektedir.

Filmin farklı bir yönü ise, işitme engelli bir ailenin gözünden işitme engelli olmayan bir çocuğun hikayesini anlatmasıdır. Bu bakış açısı, işitme engelli bireylerin yaşadığı zorlukların yanı sıra işitme engelli bir ailenin yaşadığı deneyimleri de gözler önüne sermektedir. İşaret dili kullanımı, ailenin karşılaştığı zorluklar ve diğer engellilikle ilgili konuların gerçekçi bir şekilde ele alınması, filmin diğer engelli temsillerinden ayrılmasını sağlamaktadır.

Sağırılık sadece odyolojik açıdan bir kayıp yaşanması ile açıklanmayan içerisinde bir kimlik ve kültür de barındıran bir olgudur. Bu kültürün içerisinde yer alan *CODA*'ların görünürlüğünün daha az olduğu gözlenmektedir. Film, işitme engelli bireylerin yaşadığı zorlukları, iletişim eksikliğini ve işitme dünyasından dışlanma hissini başarılı bir şekilde yansıtmaktadır. Aynı zamanda işitme engelli bireylerin potansiyelleri ve yetenekleri

hakkında da karakter gelişimi üzerinden olumlu bir mesaj vermektedir. Tüm bu temsiller, işitme engelli bireylerin gerçekçi bir şekilde temsil edilmesine ve toplumda işitme engelli bireylere daha fazla farkındalık yaratılmasına katkı sağlamaktadır. Bu noktadan hareketle CODA'lar üzerinde daha fazla çalışmalar yürütülmesi gerekmektedir. Bunun için birincil olarak kamuoyu bilinci yükseltilmeli ve yine farkındalık çalışmaları yapılmalıdır. Bu alanda yapılacak her çalışma, işitme engelli bireyler ve onların işiten çocuklarını temsili konusunda daha fazla farkındalık yaratılması, işitme engelli bireylerin hayatlarına daha fazla ışık tutması açısından önemlidir.

Extended Abstract

The concept of deaf culture; refers to various linguistic and cultural minorities, including the deaf, hard of hearing, and late deaf. Elements of deaf culture can be observed in films, including the silent period of cinema. It includes the representation of hearing children of deaf parents, who are a part of the deaf culture but have visibility problems. The uniform sectoral perception that has existed in cinema for many years causes it to be shaped in a classical line in terms of representation. Disability is a phenomenon that is difficult to represent and can find a place within certain limits. When we look at the representation of the disabled in movies, an unfair and unrealistic presentation is observed (Jaeger ve Bowman, 2005). While they are mostly portrayed as pathetic, undesirable, and need to be treated (Barnes, Barton, ve Oliver, 2002), those who have bad roles in films are either portrayed badly because of their disability or are mocked and presented as a comedy (BCODP ve Barnes, 1992). While such representations do not reflect the real-life experiences of people with disabilities, they are insufficient to ensure social justice regarding disabilities (Davis, 2010).

In the film, it is underlined that there may be a new presentation of the disabled in cinema, beyond the stereotyped representation of the disabled that mainstream cinema has presented so far. This new presentation of disabled people in the cinema may have a significant impact on the society's perception of disability, as well as encouraging an inclusive perspective.

Importance of the research: Considering the representation power of cinema, CODA (Heder, 2021) finds a unique response to the mainstream with a deaf family in the film's leading role. It is very important for the representation of the deaf community and individuals with deaf parent(s) to make this representation realistic without using it as an element of humor as much as possible and without clinching it with melodrama.

The aim of this research is to examine the problems faced by hearing individuals who are a bridge between their deaf parents and the hearing world through the movie CODA (Heder, 2021). It aims to reveal a new disabled presentation in cinema beyond the stereotyped representation of the disabled that mainstream cinema has presented so far.

The method of the research is Norman Fairclough's dialectical relational approach in critical discourse analysis. This method was chosen in order to include the messages given over the main subject in the film, both implicitly and explicitly, on disability and deaf culture, in the analysis. The findings are presented comparatively in two categories: deaf families and CODAs. Parenting role loss–Parenting responsibility, need for language mediation due to lack of communication–bridging the hearing world, emphasizing difference–acquisition of sign language and bilingual development, lack of social support for children–acceptance and identification: self-categorization.

Deafness is a phenomenon that is not only explained by a loss in audiological terms but also by identity and culture. The visibility of CODAs in this culture was low. The film

successfully reflects the difficulties experienced by deaf people, the lack of communication, and the feeling of exclusion from the world of hearing. Simultaneously, it provides a positive message about the potential and abilities of hearing-impaired individuals through character development. All these representations contribute to the realistic representation of hearing-impaired individuals and raise awareness of hearing-impaired individuals in society. From this perspective, more studies should be conducted on CODAs. First, public awareness should be raised, and awareness studies should be conducted. Every work to be done in this area is important in terms of raising awareness about hearing-impaired individuals and their representation of hearing children and shedding more light on the lives of hearing-impaired individuals.

Kaynakça

- Akbulut, Ö. ve Aşkan, H. (2022). Ötekiliğin hiyerarşik hâlleri: korku ruhu kemirir filminde madunların direnişi. *İNİF E- Dergi*, 2022: 220-234.
- Alsancak, A.G.F., (2018). Sağır ailelerin çocuklarının psikososyal sorunları psychosocial problems of children of deaf adults (CODAS). *Journal of Social And Humanities Sciences Research (JSHSR)*, 2118-2129.
- Arlow, J. (1979). Communication and character: A clinical study of a man raised by deaf-mute parents. *The Psychoanalytic Study of the Child*, 139-163.
- Arnold, J. (Yapımcı) ve Antonio, L. (Yönetmen). (1979). *Silent Victory* [Sinema filmi]. ABD: Stüdyo.
- Atkins, D. (Yapımcı) ve Tuchner, M. (Yönetmen). (1986). *Trapped in Silence* [Sinema filmi]. ABD: Dick Atkins.
- Avon, A. (2006). Watching films, learning language, experiencing culture: An account of deaf culture through history and popular films. *The Journal of Popular Culture*, 185-204.
- Baldecchi, M. (Yapımcı) ve Pollack, S. (Yönetmen). (2005). *The Interpreter* [Sinema filmi]. ABD: Universal Pictures.
- Barnes, C., Barton, L. ve Oliver, M. (2002). *Disability studies today*. Cambridge: UK: Polity.
- Bert, B. (Yapımcı) ve Marder, D. (Yönetmen). (2019). *Sound of Metal* [Sinema filmi]. ABD: Amazon Studios.
- Bishop, M. ve Hicks, S. (2005). Orange eyes: bimodal bilingualism in hearing adults from deaf families. *Sign Language Studies*, 188-230.
- Bull, T. H. (1998). *On the edge of Deaf Culture. Hearing Children/Deaf Parents*. Deaf Family Research Press
- British Council of Organisations of Disabled People, ve Barnes, C. (1992). *Disabling Imagery and the media - an exploration of the principles for media representations of disabled people*. Ryburn Publishing
- Cates, G. (Yapımcı) ve Sargent, J. (Yönetmen). (1985). *Love Is Never Silent* [Sinema filmi]. ABD: NBC.
- Clark, K. (2003). Communication and parenting issues in families with Deaf parents and hearing children. *Children of Deaf Adults: CODA's*.

- Cohen, S. ve Wills, T. A. (1985). Stress, social support, and the buffering hypothesis. *Psychological Bulletin*, 98(2), 310-357. doi:10.1037/0033-2909.98.2.310
- Davis, D. (2000). Genetic dilemmas: Reproductive technology, parental choice, and children's futures. *Camb Q Healthc Ethics*, 102-105.
- Davis, L. J. (2010). *The Disability Studies Reader*. Routledge.
- Erdođdu , F., Arı, E. ve Cin, F. M. (2018). İki dünya arasında: işitme engelli ebeveynlerin işiten çocuklarının (coda'ların) kimlik gelişimleri. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 91-139.
- Fairclough, N. (1995). *Critical discourse analysis: The critical study of language*. London: Longman.
- Fairclough, N. (1993). Critical discourse analysis and the marketization of public discourse: The universities. *Discourse and Society*, 4(2), 133-168.
- Fellner, F. (Yapımcı) ve Wright, E. (Yönetmen). (2017). *Baby Driver* [Sinema filmi]. ABD: TriStar Pictures
- Filer, R. D. and Filer, P.A. (2000) . Practical considerations for counselors working with hearing children of Deaf parents. *Journal of Counselling and Development*, 38-43.
- Fremes, J. (Yapımcı) ve Jr. D.P.(Yönetmen). (1997). *Dead Silence* [Sinema filmi]. ABD: HBO.
- Gertz, W. (Yapımcı) ve Pevney, J. (Yönetmen). (1952). *Flesh and Fury* [Sinema filmi]. ABD: Universal Pictures.
- Giler, D. (Yapımcı) ve Miller, R. E. (Yönetmen). (1968). *The Heart Is a Lonely Hunter* [Sinema filmi]. ABD: Warner Bros-Seven Arts.
- Halliday, M. A. K. and Hassan, R. (1976). *Cohesion in English*. London: Longman.
- Harvey, M. A. (2003). Hearing children of deaf parents. *Psychoterapy with Deaf and Hard of Hearing Persons: A Systematic Model* içinde. London: LEA Publishers,
- Higgins, P. A. (1980). *Outsiders in a hearing world. A sociology of deafness*. Beverly Hills: CA: Sage
- Jaeger, P.T. and Bowman, C. A. (2005). *Understanding disability inclusion, access, diversity, and civil rights*. Greenwood Publishing Group
- Johnson, K. L., Deppen, R. and Fuller, D. (2020). Portrayals of disability in ABC's *Speechless*: Perceptions and recommendations of the disability community. *Disability and Health Journal*, 13(3), 100873.
- Kazemi, M., Lutz, C. and van Ryn, M. (2020). A trend analysis of media portrayals of disability: Increasingly diverse yet stereotypic representations. *Disability and health journal*, 13(2), 100875.
- Knight, T. (2018). Social identity in hearing youth who have deaf parents. *International Journal of Business and Social Science*, 2018: 1-12.
- Krauspe, P. (Yapımcı) ve Lartigau, E. (Yönetmen). (2014). *La Famille Bélier* [Sinema filmi]. Fransa: Jerico Mars Films.
- Malik, S. and Jabeen, T. (2016). Role playing and extraversion in hearing children of deaf parents. *Sci. Int.(Lahore)*, 2915-2919.
- Marra, A. (t.y.). *Deaf Culture in Hollywood: American Sign Language on Screen*.

- McQuillan, J. and Tse, L. (1995). Child language brokering in linguistic minority communities: Effects on cultural interaction, cognition, and literacy.» *Lang Educ-UK*, 195-215.
- Morales, A. (2008). Language brokering in Mexican immigrant families living in the Midwest: A multiple case study. *ETD collection for University of Nebraska - Lincoln*. AAI3315052.
- Moroe, N.F. and V De Andrade.(2018). We were our parents' ears and mouths': Reflecting on the language brokering experiences of hearing children born to deaf parents.» *South African Journal of Child Health*, 75-78.
- Uçar, A. K. (2021). Film incelemelerinde yöntem arayışı eleştirel söylem çözümlemesi. *Kültür ve Sanat Akademi Dergisi*, 4(2), 62-78.
- Newnham, N. (Yapımcı) ve LeBrecht, J. (Yönetmen). (2020). *Crip Camp: A Disability Revolution* [Sinema filmi]. ABD: Netflix
- Padden, C. and Humphries, T. (1988). *Deaf in America: Voices from a Culture*. Harvard University Press
- Pizer, G., and Walters, K. (2012). Children of deaf adults: An exclusive assessment of family communication. *Journal of Child and Family Studies*, 21(4), 596-601. doi:10.1007/s10826-011-9508-4
- Pompian, P. (Yapımcı) ve Arthur, K.(Yönetmen). (1989). *Bridge to Silence* [Sinema filmi]. ABD: Prodüktör Briggle, Hennessey, Carrothers and Associates.
- Preston, P. (1994). *Mother father deaf: Leaving between sound and silence*. Cambridge: MA: Harvard University Press.
- Quigley, S. and Paul, P. (1990). *Language and deafness*. San Diego: College Hill
- Richter, A. (Yapımcı) ve Link, C.(Yönetmen). (1996). *Beyond Silence* [Sinema filmi]. ABD: Bavaria Film
- Rosen, R S. (2003). Jargons for deafness as institutional constructions of the Deaf body *Disability and Society*, 921-934.
- Rousselet, P.(Yapımcı), Wachsberger, P.(Yapımcı) ve Heder, S.(Yönetmen). (2021). *CODA* [Sinema filmi]. ABD: Apple TV+
- Schuchman, J.S.(1998). *Hollywood speaks: deafness and the film entertainment industry*. University of Illinois Press
- Senghas, R. J. and Monaghan, L.(2002). Signs of Their Times: Deaf Communities and the Culture of Language.*Annual Review of Anthropology*, 69– 97.
- Seven, Y. ve Göl Güven, M. (2016). Bir dil iki dünya: sağır anne babanın işiten çocuğu olmak. *Ellerle Konuşmak Türk İşaret Dili Araştırmaları*, 389- 410.
- Simonds, P. (Yapımcı) ve Haynes, T. (Yönetmen). (2017). *Wonderstruck* [Sinema filmi]. ABD: Amerikan Amazon Studios.
- Singleton, J. L. and Tittle, M. D. (2000). Deaf parents and their hearing children. *Journal of Deaf Studies and Deaf Education*, 221–236.
- Sugarman, B.(Yapımcı) ve Haines, R.(Yönetmen). (1986). *Children of a Lesser God* [Sinema filmi]. ABD: Paramount Pictures
- Wechsberg. P. (Yönetmen). (1975). *Deafula* [Sinema filmi]. ABD

Weisskirch , R. S. (2007). Feelings about language brokering and family relations among Mexican American early adolescents. *J Early Adolescence*, 545-561.

Destekleyen Kurum/Kuruluşlar: Herhangi bir kurum/kuruluştan destek alınmamıştır.

Çıkar Çatışması: Herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır